

Overdenking van zondag 22 juni 2025

Gemeente van de opgestane Heer, lieve mensen,

Sjoerd van wie wij zojuist een filmpje zagen is in korte tijd zijn vader en moeder verloren. Met het overlijden van zijn ouders is er in zijn leven zoveel meer verloren gegaan dan alleen dit primaire verlies.

Veel van wat verloren gaat bij een overlijden is zichtbaar en weten we dus. Bijvoorbeeld het verlies van het ouderlijk huis waar je ieder weekend naartoe ging. Je eigen kamertje boven op de zolder met jouw spulletjes waarvan niet alles mee kan naar je kamer in de instelling. Je eigen lekkere plekje, jouw stoel in de woonkamer bij papa en mama.

Er zijn ook heel veel secundaire verliezen, die niet zichtbaar zijn maar welk voelbaar in het leven van in deze Sjoerd.

De buurvrouw van papa en mama die hem altijd toezwaaide als hij thuis kwam. De buurman die altijd over de heg hetzelfde grapje maakte. En dat is voor iemand met autisme heel fijn!

De rode auto van papa die hem altijd veilig weer naar de woning bracht.

De tomatensoep die papa zo lekker klaar kon maken. Mama die precies wist uit welk kopje hij het liefst dronk.

De goede gewoontes die ze met elkaar hadden op zaterdag naar de markt gaan en een visje eten. Haring met ui!

De eerste tijd na het overlijden van beide ouders ging het eigenlijk best goed met Sjoerd. Hij maakte voor zowel papa als mama een boek met foto's en mooie herinneringen. Hij kwam regelmatig even bij mij langs om een kaarsje te branden en aan papa en mama te denken.

Maar toch merkten ze vooral op de woning en op zijn dagbesteding gedragsverandering. Vooral op de vrijdag en in het weekend vertoonde hij zoals wij dat noemen moeilijk verstaanbaar gedrag. Wat zich bij hem uit in heel lelijke woorden zeggen, zich terugtrekken op zijn eigen kamer en daar de boel enigszins gaan verbouwen. Wel in de woonkamer zijn maar onbereikbaar in zijn eigen wereld leven en dan uit het niets verbaal uitvallen naar anderen. Kortom het voor zichzelf en anderen niet gemakkelijk maken. En dat gaat dan soms zo ver dat anderen echt bang voor hem zijn.

Wij weten allemaal bij ons op het werk dat gedrag altijd voortkomt uit iets anders. En wij weten ook dat het voor veel van onze bewoners ontzettend moeilijk is om als ze al kunnen praten onder woorden te brengen waarom ze op dat moment zo doen zoals ze doen. En dat begrijp ik eigenlijk heel goed.

Wanneer het heel druk is in mijn hoofd, ik dus veel aan mijn hoofd heb, loop te piekeren over deze wereld, bang ben voor wat komen gaat, verdrietig ben om wat niet meer is of vul zelf maar in dan kan ik zomaar uit mijn slof schieten omdat mijn man even een verkeerde pan voor de aardappels heeft gepakt. Waar gaat het dan over? Nergens eigenlijk maar alles wat er in mijn hoofd zit zoekt een uitlaatklep.

Afgelopen week had ik een gesprek met, laat ik hem Anton noemen.

Anton kwam een aantal jaren geleden bij ons wonen en was eigenlijk altijd boos. Boos op iedereen, boos op de hele wereld. Onder zijn boosheid zat heel veel verdriet. Hij heeft een heel ingewikkeld leven met veel verlieservaringen en veel afwijzing en van altijd overschat worden in wat hij emotioneel kan handelen,

Hij heeft een cursus gevolgd om om te gaan met boosheid. En we zien nu een heel andere Anton. Omdat hij gezien wordt in zijn verdriet omdat hij gekend wordt in wie hij ten diepste is kan hij de keuze maken om niet boos te worden maar om het verdriet toe te laten.

Nu is echter anderhalve maand geleden zijn bezoekenwilliger, zijn beste maatje, overleden. En Anton is bang om weer, zoals hij het zelf zegt terug te vallen in gedrag, gedrag van boos zijn. Juist omdat hij zoveel verdriet heeft.

Samen met zijn begeleider heb ik hem verteld dat we de angst begrijpen juist ook omdat hij daarin heel slechte voorbeelden heeft van een altijd boze vader en een vaak boze stiefvader. Maar dat hij de keuze heeft om het anders te doen. En dat ook heel goed kan!

Anton was zo blij dat wij hem daarin kennen en hem zo leren zichzelf te kennen.

Terug naar Sjoerd. Terug naar die tijd dat Sjoerd onbegrepen gedrag vertoonde. Terwijl mijn collega een keer herinneringen met hem ophaalde over de tijd met papa en mama begon hij uit het niets over haring met uitjes. Die ze heel vaak op de markt of op Scheveningen gingen eten.

Hij gaf ons met zijn verhaal inzage in zijn gemis. We hebben toen met hem op een rijtje gezet wat hij allemaal mist. En dat hebben jullie zojuist gehoord: de buurvrouw, de rode auto, de soep en de haring en nog veel meer.

Door het levensverhaal van Sjoerd op te diepen, leren we hem kennen en kunnen we zijn gedrag beter begrijpen.

En hoe fijn is het dan als je op de geboortedag van papa samen met de begeleiding tomatensoep maakt met de schort voor die papa altijd om had.

En hoe leuk is het dan dat je zo af en toe met een begeleider op de tram stapt om op Scheveningen een harinkje te happen?

Het is heel belangrijk dat wij als mensen om Sjoerd en al onze andere bewoners heen het levensverhaal van onze mensen opdiepen en bewaren en doorgeven. Zodat zij gekend worden in wie zij zijn. Zodat wij begrijpen waar hun boze gedrag vandaan komt. Zodat wij weten wat hen maakt tot wie ze zijn geworden.

Vandaag stond op het leesrooster, het verhaal van de zogenaamde bezetene in het land van de Gerasenen. Ik vind het altijd een uitdaging om in ieder geval te proberen om op zondagen dat ik voor ga in een 'gewone' gemeente me te houden aan het leesrooster. Bij mij op het werk is dat vaak wat lastig omdat er best wel wat bijbelgedeeltes zijn die ik te moeilijk vind voor mijn bewoners.

Nou vandaag dan dus het Bijbelgedeelte uit Lucas 8. Dat is voor mij met recht een uitdaging.

Eigenlijk vind ik het een heel naar verhaal. Over een naakte man door demonen bezeten is en dan stuurt Jezus die demonen naar de varkens. (lees het thuis in de NBG vertaling maar eens na)

Daarom was ik zo heel erg blij met mijn steun en toeverlaat bij moeilijke bijbelgedeeltes: het blad De eerste dag, handreiking bij de jaarorde. Dit theologenblad biedt gedegen achtergrondinformatie bij bijbelgedeeltes en heeft vaak verrassende ideeën, zo ook voor vandaag.

Voor vandaag wordt de lezer gewezen op de verrassende vertaling van het evangelie van vandaag in de Woord voor Woord bijbel van Karel Eijkman.

Wat een schitterend en ontroerend verhaal heeft Karel geschreven. We hebben het vanochtend gehoord.

Karel staat bekend om zijn vrije interpretatie van de bijbel maar ook staat hij erom bekend dat hij volgens de literaire methode (heel goed lezen) de kern van een bijbelgedeelte uitwerkt in begrijpelijke taal.

En die kern van dit bijbelgedeelte heeft hij bijzonder goed te pakken.

Laten we kijken naar het verhaal door zijn ogen:

We zien een man die letterlijk van gekkigheid niet meer weet waar hij het zoeken moet.

Een man die stemmen hoort, die er helemaal alleen voor staat, een man die niet weet waarom hij doet zoals hij doet. Een man waar iedereen bang voor is omdat ze niet begrijpen waarom hij is zoals hij is.

De mensen zijn bang voor hem en weten niet hoe te handelen. Ook Simon en Johannes vragen zich af: wat kan je nou voor zo iemand doen?

Ik zie in deze de angst die ik ook vaak bij mensen op mijn werk zie bij onbegrepen gedrag: hoe kan ik in hemelsnaam dit gedrag doorbreken?

En dan is angst een slechte raadgever.

Jezus kent deze angst niet. Hij ziet verder dan het gedrag van de man. Hij wil hem leren kennen.

De man schiet direct in de weerstand. Probeert Jezus op alle mogelijke manieren op afstand te houden. Maar Jezus geeft niet op. Hij vraagt: Wat is je naam eigenlijk?

De man schreeuwt het uit: Alles, alles door elkaar, weet ik veel.

Verschrikkelijk toch, als je zo ver heen bent dat je niet meer weet wie je bent.

Dat moet Jezus ook geraakt hebben en dus geeft hij niet op. Zelfs als de man hem beetpakt en tegen hem zegt: je kan er niet tegenop! Geeft Jezus het niet op en blijft in verbinding. Hij ziet de man als een mens die ertoe doet en zegt hem dat ook aan: Jij bent een mens Ik hoor net zo goed bij jou. Dat is voor de man het breekpunt. Hij valt neer. Jezus pakt hem en zet hem met beide benen op de grond.

Ik versta dat als dat hij hem letterlijk laat zijn.

Dan gaat de man overstag en door zijn verwardheid, door zijn angsten door zijn boosheid breekt het verdriet door.

Hij huilt zijn hele leven eruit. En Jezus geeft hem alle tijd, alle ruimte.

Soms is het zo nodig om er alleen maar te zijn en ruimte te bieden voor verdriet. Gestold verdriet dat vloeibaar wordt is als kostbaar goud.

In het verhaal laat Karel ons zien dat er behalve met de man ook iets gebeurt met de omstanders nu ze in plaats van een boze griezelige man een verdrietige kwetsbare man zien.

Ze gaan zorg voor hem dragen. Hij krijgt eten en drinken, ze maken hem schoon. Wassen al het vuil van jaren er letterlijk en figuurlijk af.

Er is oprechte aandacht voor hem.

En dat wordt beloond. De man lacht tegen hen.

Dan vraagt Jezus hem opnieuw naar zijn naam: Hoe heet je?

Ik heet Adam, zei de man. Ik vind dat zo'n ontroerend einde:

'Ik heet Adam, mens.'

Met dat laatste zinnetje heeft Karel Eijkman voor mij precies de kern te pakken van dit Bijbelverhaal. Maar ook de kern van het hele leven met God en met elkaar.

In Jezus kwam deze mens tot zijn bestemming en wist hij wie hij mocht en kon zijn: mens met de mensen.

Karel Eijkman heeft door zijn hertaling van dit Bijbelverhaal laten zien dat de zachte Kracht van de nabijheid alles kan overwinnen. Dat wanneer je als mens je verdiept in een ander mens, je verder kijkt dan zijn of haar boosheid en je blijft uitreiken naar de ander je zoveel kunt bereiken.

De mensen die er getuigen van waren toen Jezus met Zachte Kracht deze bezetene weer mens liet zijn hebben het in de versie van Karel Eijkman goed begrepen en omringden de man zelf ook met liefdevolle zachte krachten.

Ik houd me vandaag heel graag vast aan deze versie omdat in de gewone NBG vertaling staat:

Degenen die alles gezien hadden, vertelden hun hoe de bezetene was gered. 37En de hele mensenmenigte uit het gebied van de Gerasenen verzocht Jezus hen te verlaten, want angst en ontzetting hadden hen aangegrepen.

Ze zagen hoe de zachte Kracht overwon en konden het niet aan. Wat zijn wij mensen soms toch moeilijke te begrijpen.

En dat brengt mij terug bij het verhaal van Sjoerd. En niet alleen Sjoerd maar heel veel van mijn bewoners met hun moeilijk verstaanbaar gedrag.

In die 21 jaar dat ik nu werk in de gehandicapte zorg heb ik heel veel moeilijk verstaanbaar gedrag gezien. Ik heb nog meegemaakt dat bewoners opgesloten waren op hun eigen kamer. Ik daar alleen naar binnen mocht met een pieper op zak voor het geval ik hulp nodig had, De deur ging achter mij op slot. Dat vond ik best confronterend.

In die 21 jaar heb ik heel veel zien veranderen in de begeleidingsstijlen van begeleiders. We gaan nu met zijn alle voor de benadering van de Zachte krachten. We sluiten mensen niet meer op. We tonen nabijheid en we verdiepen ons in het levensverhaal van de bewoner. We gaan zelfs als we het zelf niet lusten haring met ui eten als dat de ander meer mens maakt. Want mens- zijn werkelijk mens-zijn daartoe zijn wij allen geschapen.

Wij leven in een wereld waar van alles gebeurt wat ons angstig, verdrietig, boos en machteloos maakt. Waarvan we niet begrijpen hoe we er mee om moeten en kunnen gaan. Het is te groot, te ingewikkeld,
Ik kan en wil er eigenlijk vanochtend ook niet iets over zeggen.

Ik wil het vanochtend heel dichtbij houden. Ik wil door mijn verhaal laten zien dat wij mensen in navolging van Jezus in onze eigen leef en werkomgeving de Zachte Krachten kunnen laten overwinnen.

Dat wij met Gods hulp, die ons kent tot in het diepst van ons wezen,
in onze eigen omgeving mensen tot hun bestemming kunnen laten komen.

Laten wij, geïnspireerd door Gods Geest de ander werkelijk zien in wie hij of zij ten diepste is.

Laten we met zachte krachten de ander tegemoet gaan

Dan zal de Liefde overwinnen.

In verbondenheid met Jezus onze Heer Amen